

Такі елементи мають багато функцій. Основні із них: культурна, емоційна, компенсуюча, спрощення, доповнення та заміщення. Поєднання цих функцій створює потужну смислову структуру, яка, незважаючи на свою складність, сприймається на багато легше та швидше.

Ще на початку двадцятого століття великий проривом стало використання емотиконів. Вважалось, що цього достатньо і, що немає підстав для їх розвитку. Поява перших графічних смайликів викликала певний дисонанс, проте вже через декілька років, вони посунули емотикони і стали досить популярні. Тепер такі графічні компоненти використовують не лише в чатах, але також у статтях, рекламі і навіть у діловому спілкуванні. Вони дійсно підкорюють світ, і на це є багато причин. Їхня багатофункціональність, скомбінованість із вербальними засобами, а також їх розважальний характер.

Загалом невербальні та паралінгвальні ресурси активно розвиваються. І, як висновок, можна сказати, що їх використання з часом буде розширюватись. Це пов'язано не лише із багатофункціональністю, але також і з інтересом користувачів, які перш за все вбачають в них можливість розважитись та самовиразитись.

Хмара В. В.

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ В ЗАХІДНОГЕРМАНСЬКИХ І СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ

Експресивність як мовне явище [2; 5; 8; 9] пов'язана з вираженням суб'єктивного ставлення мовця до предмета мовлення. У лінгвістиці для характеристики експресивності застосовують такі визначення, як образна, збільшувальна, адгерентна, контекстуальна, мовна, мовленнєва, денотативна, смислова. У мовному плані експресивність найчастіше аналізують у зв'язку з інтенсифікацією, посиленням виразності.

На думку вчених, експресивність – підвищена виразність висловлювання, яка збільшує його дієву силу, маючи узагальнювальний, гіперонімічний характер щодо інших стилістичних параметрів, зокрема таких, як емотивність та оцінка образності [3, с. 54–59; 4, с. 107; 147].

Експресивність базована на образності. Сила образу полягає в його конкретності, тісному зв'язку з контекстом у широкому розумінні слова. Найбільшу схильність до фразеології виявляють ті вільні сполучення слів, які відображають конкретні явища матеріальної дійсності, пов'язані з життям людини. Образність лягає в основу метафоричності значення, що «активізує

мислення людини, викликає напругу почуттів у слухача (читача)» [6; 14, с. 12]. Цьому сприяє вибір об'єкта вторинної номінації, оскільки через фразеологізацію проходять саме ті аспекти людської діяльності, які вторинно відображені «через дзеркало людських почуттів, сприймань» та їх оцінювання [11, с. 75].

Зокрема, сон в англійській, німецькій, українській і російській мовах асоціюється із соматизмами *eye / око / глаз / Auge*:

англ. *sleep sealed his eyes*; нім. *j-d hat (bekam) schwere Augen*; укр. *сон стулив його очі*; рос. *глаза слипаются*.

В англійській та російській мовах – ще із соматизмами *head / голова*: англ. *get one's head down*; рос. *голова в штаны падает*.

Значення неухважності мають соматизми *nose / Nase / ніс / нос* та *ear / Ohr / вухо / ухо* в англійській, німецькій, українській і російській мовах: англ. *not to see beyond the end of one's nose; at one ear and out at the other*; нім. *(immer) der Nase nach; kein Ohr für j-n.*; укр. *далі власного носа не бачити; в одне вухо влетіло, в інше вилетіло*; рос. *в одно ухо вошло, в другое – вышло*. Соматизм *очі* експлуатований для кодування цього значення лише в українській мові: укр. *(аж) очі обараніли*.

Алкогольне сп'яніння пов'язане із соматизмами *head / Kopf / голова / голова* в англійській, німецькій, українській і російській лінгвоспільнотах: англ. *go to smb.'s head*; нім. *etw. steigt j-m in den Kopf*; укр. *ударяє в голову*; рос. *ударить в голову*; у німецькій, українській і російській мовах із лексемами *Zunge / язик / язык*: нім. *j-d hat eine schwere Zunge*; укр. *заплітається язик*; рос. *еле язык ворочает*; тільки в російській мові – із соматизмом *глаза*: рос. *с пьяных глаз*.

Навколишня дійсність у фразеології відображена частково – переважно через емоційну сферу, передає не лише предметну, а й естетичну інформацію, що викликає в людини як первинні образи, так і переживання. Це відбувається тому, що фразеологізми «повертають поняття від чистої абстракції до відчуттів, що їх породили, знову втілюють їх у зорових образах і передовсім у динамічних відчуттях людського тіла» [12, с. 162]. Фразеологічна експресивність взаємодіє з емотивно-оцінними значеннями мовних одиниць і реалізує комунікативно-прагматичний вплив на адресанта.

Теоретичне обґрунтування понять образності й експресивності запропоновано в праці О. В. Куніна. Дослідник зазначає, що образність мотивованої ФО виникає внаслідок двопланового сприйняття ФО та значення її прототипу. Що далі один від одного порівнювані об'єкти, то яскравіший образ [7, с. 71–74]. Поняття експресивності значно ширше, воно охоплює й інші категорії: експресивність – це зумовлені «образністю, інтенсивністю чи емотивністю виражально-зображальні якості слова чи фразеологізму» [13].

На основну семантику ФО накладені й інші конотативні значення, що виникають завдяки семантичному зсуву, унаслідок якого у формі ФО ідентифікуємо порівняння, метафору чи метонімію [1, с. 54–56]. *Порівняння* та *метафора* є лінгвальними засобами створення образності [10]. Спільність порівняння й метафори полягає у створенні фразеологічних асоціацій на

основі схожості предметів чи явищ, однак відмінність між ними варто вбачати насамперед у вираженні змісту. Постає запитання про специфіку вираження змісту. Іншим типом переосмислення є метонімія. Вона також слугує для створення експресивності, оскільки підґрунтя цього феномену – здатність створювати наочно-чуттєві образи предметів і явищ [10].

Отже, експресивність як лінгвістична категорія є результатом синтезу кількох базових конотативних аспектів – оцінки, емоційності, образності, інтенсивності, які репрезентують суб'єктивність змісту ФО. ФО мають негативну, позитивну чи нейтральну оцінку, в основі якої лежить осуд, схвалення або відсутність будь-якої емоційної реакції як констатація використання соціально усталеної норми пересічними представниками української, російської, німецької та англійської лінгвокультурних спільнот стосовно якого-небудь явища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурлакова В. В. Основы структуры словосочетания в современном английском языке. Ленинград : изд-во Ленинград ун-та, 1975. 565 с.
2. Васильев Л. М. Теория семантических полей. *Вопросы языкознания* : науч. журн. Москва : Наука, 1971. № 5. С. 105–113.
3. Винокур Т. Г. Закономерности стилистического использования языковых единиц. Москва : Наука, 1980. 237 с.
4. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке. *Сборник статей по языкознанию* : сб. науч. труд. М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 1958. С. 103–124.
5. Гридин В. Н. Семантика эмоционально-экспрессивных средств языка. *Психолингвистические проблемы семантики* : науч. журн. М. : Наука, 1998. С. 113–119.
6. Ковшова М. Л. Языковая и культурная специфика фразеологического знака: теоретические и методологические основы исследования. *Вопросы филологии* : сборн. науч. ст. 2006. № 3. С. 6–12.
7. Кунин А. В. Английская фразеология : теоретический курс. М. : Наука, 1990. 342 с.
8. Лукьянова Н. А. О термине экспрессив и о функциях экспрессивов русского языка. *Актуальные проблемы лексикологии и словообразования* : сборн. науч. ст. Новосибирск: Новосибирский гос. ун-т, 1980. Вып. 9. С. 3–22.
9. Маслова В. А. Лингвокультурология : учебное пособие для вузов. 4-е изд., стер. М. : Академия, 2001. 208 с.
10. Мокиенко В. М. Славянская фразеология. 2-е изд., испр. и доп. М. : Высшая школа, 1989. 286 с.
11. Ройзензон Л. И., Авалиани Ю. Ю. Современные аспекты изучения фразеологии. *Проблемы фразеологии и задачи ее изучения в высшей и средней школе* : сборн. науч. ст. Вологда : [б. и.], 1967. С. 68–81.
12. Смит Л. П. Фразеология английского языка / пер. А. С. Игнатъева. М. : Учпедгиз, 1989. 208 с.

13. Филимонова О. Е. Эмоциология текста. Анализ репрезентации эмоций в английском тексте : учебное пособие. СПб.: ООО «Книжный Дом», 2007. 448 с.

14. Чабаненко В. А. Теоретичні засади дослідження експресивних засобів української мови. *Мовознавство*: зб. наук. праць. 1984. № 2. С. 11–18.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови : словник-довідник / голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

16. Гридин В. Н. Экспрессивность. *Лингвистический энциклопедический словарь*. М. : Советская энциклопедия, 1990. С. 591.

17. Кузнецов С. А. Большой толковый словарь русского языка : справочное издание. СПб. : Норинт, 2000. 1536 с.

18. American Heritage Dictionary of the English Language. Boston: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company, 2011. 2112 p.

19. Andreas C. PONS Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. Stuttgart : Ernst Klett Sprachen GmbH, 2008. 2509 p.